

Ubezpieczenia determinantem odbudowy po wystąpieniu zdarzenia katastroficznego

[Bogdan Kosowski](#)

Wprowadzenie

Współczesne społeczeństwa świata żyją w obliczu ciągłych zmian. Z jednej strony ułatwiają one życie, z drugiej natomiast stwarzają zagrożenia związane z poczuciem braku bezpieczeństwa, zarówno jednostki, jak i osób żyjących w określonej zbiorowości. W Polsce w bieżącym roku nasiliły się zagrożenia spowodowane od natury. Wielu naukowców stawia tezę, iż jest to wynikiem zanieczyszczenia środowiska i zmian klimatu, co powoduje olbrzymie straty dla środowiska i człowieka w nim żyjącego. Inni twierdzą, że straty jakie powodują zagrożenia naturalne są wynikiem braku systemowego podejścia do rozwiązywania problemów w zakresie stosowania zabezpieczeń biernych i czynnych, zwłaszcza w przypadku powodzi. Nie wchodząc w polemikę stwierdzić należy, że w ostatnim okresie w Polsce nasiliły się zdarzenia katastroficzne w społecznościach lokalnych, które spowodowane są nagłymi intensywnymi opadami deszczu lub gradu, długotrwałymi suszami, czy też silnymi wichurami przeradzającymi się miejscowo w trąby powietrzne. Straty jakie powstają w wyniku takich żywiołów są znaczące, a środki finansowe przeznaczane przez państwo niewystarczające w stosunku do potrzeb poszkodowanych. Stąd też nasuwa się pytanie, czy istnieje możliwość zwiększenia intensywności pomocy finansowej dla poszkodowanych z chwilą utraty dorobku swojego życia. Wydaje się, że taki mechanizm we współczesnym świecie istnieje i związany jest z potrzebą ubezpieczenia swojego majątku. W Polsce też on występuje, tyle że ma charakter dobrowolny. Uważam natomiast, że ubezpieczenia od zdarzeń katastroficznych powinny być obligatoryjne, z jednoczesnym ich powiązaniem z systemem zarządzania kryzysowego.

Istota ubezpieczeń

Ubezpieczenia są jednym z elementów zarządzania bezpieczeństwem społeczności poprzez transfer ryzyka, co w przypadku wystąpienia zagrożenia, w fazie zapobiegania i likwidacji strat, przesuwa finansowy ciężar pomocy poszkodowanym na zakłady ubezpieczeniowe. W podstawowym ujęciu, ubezpieczenie stanowi transfer ryzyka z jednostki na grupę oraz podział ciężaru strat/potrzeb finansowych na członków grupy. W takim przypadku jednostka zastępuje niepewną, ale poważną stratę finansową stosunkowo niewielkim kosztem (składka ubezpieczeniowa), a ponadto ubezpieczenie z punktu widzenia społeczeństwa jest ekonomicznym narzędziem eliminującym lub redukującym ryzyka poprzez proces łączenia w grupę określonej liczby narażonych jednorodnych przedmiotów. W ten sposób możliwe jest przewidywanie szkód dla grupy jako całości. Tym samym ubezpieczenie jest instrumentem kompensacji szkód oraz zaspakajania wzmożonych potrzeb finansowych. Ma ono ogromne znaczenie społeczne i gospodarcze, tak z punktu widzenia ubezpieczonych jednostek, jak i społeczeństwa oraz państwa. Spełnia bowiem trzy podstawowe funkcje: ochrony ubezpieczeniowej, prewencyjną oraz finansową. Funkcja ochrony ubezpieczeniowej ma charakter zdecydowanie nadrzędny, bowiem zapewnia ubezpieczonemu ochronę na wypadek określonych zdarzeń. Ochrona ta ma wymiar finansowy, tzn. świadczenie ubezpieczyciela ma pozwolić na zaspokojenie zwiększonych nagłych potrzeb i rekompensaty w przypadku nieoczekiwanej szkody. Funkcja prewencyjna ubezpieczenia wymusza kontrolowanie ryzyka oraz podejmowanie działań prewencyjnych. Tym samym ubezpieczenie jest wyrazem uświadomienia sobie istnienia ryzyka, jego identyfikacji i oceny. Odpowiednie zabezpieczenie przedmiotu ubezpieczenia stanowi warunek przyjęcia go do ochrony. Funkcja finansowa ubezpieczeń wpływa natomiast na finanse państwa, obywateli i przedsiębiorców. Funkcje ubezpieczenia dokonują się zawsze, niezależnie od naszej woli i warunków polityczno-ustrojowych oraz ekonomicznych. Tym samym ubezpieczenie od zdarzeń katastroficznych jest jednym z elementów zapewnienia ciągłości działania każdego podmiotu, zwłaszcza w sytuacji kryzysu spowodowanego przez siły natury.

Ubezpieczenia od zdarzeń katastroficznych

Ubezpieczenie w systemie bezpieczeństwa narodowego powinno stanowić jeden z podstawowych jego filarów w zakresie zapobiegania kryzysom i minimalizowania ich skutków w odniesieniu do podstawowych zasad ekonomii, co wiąże się ze zdobywaniem środków pieniężnych oraz sensownym ich wydawaniem. W tym przypadku istotnym jest także fakt, że ubezpieczenie daje społeczeństwu możliwość partycypacji w systemie, co ma kolosalne znaczenie z punktu widzenia efektywności i sprawności jego funkcjonowania, bowiem w sposób bezpośredni angażuje społeczeństwo w jego funkcjonowanie. W Polsce ubezpieczenia od zdarzeń katastroficznych są dla ogółu społeczeństwa dobrowolne, tym samym możliwość partycypacji obywateli uzależniona jest od ich wiedzy i świadomości. Być może wzorem innych państw nadszedł czas wprowadzenia obligatoryjności ubezpieczenia od zdarzeń katastroficznych. Jest to jednak problem trudny do rozwiązania. Często mówi się o nim w chwili zaistnienia sytuacji kryzysowej spowodowanej siłami natury, a praktycznie nie przeprowadza się zmian ustawowych w zakresie wprowadzenia rozwiązania kompleksowego w omawianym

zakresie. Poparciem dla przedstawionej tezy jest fakt, że pierwsze prace nad stworzeniem nowego systemu ubezpieczeniowego, wspomagającego finansowo poszkodowanych po zaistnieniu zdarzenia katastroficznego rozpoczęły się w 1997 r. w następstwie katastrofalnej powodzi na południu kraju. Do chwili obecnej nie wypracowano jednak rozwiązania kompleksowego. Oczywiście, trzeba zdać sobie sprawę, że są zwolennicy i przeciwnicy ubezpieczenia obligatoryjnego. Uważam jednak, że w dobie wzrastającej ilości zdarzeń katastroficzných spowodowanych przez siły natury, dyskusja nad wprowadzeniem rozwiązań kompleksowych w naszym kraju staje się koniecznością. Tym bardziej, że prowadzone przeze mnie badania na przełomie kilku lat pokazały, że ok. 60% respondentów uważa, że występuje potrzeba ubezpieczenia od zdarzeń katastroficzných, wskazując jednocześnie na następujące podmioty: instytucje państwowe i samorządowe – ok. 66% respondentów; podmioty gospodarcze – ok. 70% respondentów; gospodarstwa domowe – ok. 71% respondentów.

Konkluzje

Podstawowym celem państwa jest zmniejszenie ludzkich obaw i strachu przed tym, co przyniesie im przyszłość w obliczu zaistniałej katastrofy oraz poniesionych strat, niejednokrotnie dorobku całego życia. Odbudowa ze zniszczeń, jakie przynosi zdarzenie katastroficzne wymaga olbrzymich nakładów finansowych. Dla przykładu, w roku 2010 ogółem straty w wyniku powodzi wyniosły ok. 12 mld zł., a w tym czasie z budżetu państwa wygospodarowano środki w wysokości 3 mld zł. Oczywiście sukcesywnie co roku środki te były zwiększane, jednak dla poszkodowanych olbrzymie znaczenie ma presja czasu. Wydłużanie okresu odbudowy i brak środków finansowych na przywrócenie normalnych warunków życia dla poszkodowanych przyczynia się do ich kryzysu psychologicznego. Dla państwa natomiast są to olbrzymie środki finansowe niemożliwe do natychmiastowego i kompleksowego przeznaczenia na odbudowę ze zniszczeń w krótkim czasie. Ubezpieczyciel może tę lukę wypełnić. Dlatego uważam, że niezbędne staje się w Polsce wprowadzenie obligatoryjnego systemu ubezpieczeń od naturalnych zdarzeń katastroficzných, przy uwzględnieniu: obszarów największego ryzyka związanych z zagrożeniami naturalnymi, obszarów budownictwa mieszkaniowego, wielkości składek ubezpieczeniowych uzależnionych od skali ryzyka. Warto także rozważyć ustawowe wprowadzenie możliwości odpisów od dochodu lub podatku, czy też zastosowanie ulg podatkowych, co znacząco podniesie wymiar społeczny ubezpieczenia.